

REPUBLI KA MAKEDONI JA
DR@AVEN ZAVOD ZA STATI STI KA

MEREWE NA I NFLACI JATA VO REPUBLI KA MAKEDONI JA
- PRAKSATA VO DR@AVNI OT ZAVOD ZA STATI STI KA I PREDI ZVI CI -

Avtori : m-r. Bl agi ca Novkovska
m-r. Verka Panova

(Dokument za Raboti l ni cata "Probl emi vo mereweto na i nf l aci jata"
Skopje, 22.05.2007)

Skopje, maj 2007

MEREWE NA INFLACIJATA VO REPUBLIKA MAKEDONIJA
- PRAKSATA VO DR@AVNI OT ZAVOD ZA STATISTIKA I PREDIZVICI -

Na po-etokot bi sakale da ja pozdravime inicijativata na Narodnata banka na Republika Makedonija da ja organizira Rabotilnicata posvetena na Problemito vo mereweto na inflacijata. Inicijativata be{e poddr`ana od Dr`avniot zavod za statistika i denes ve}e imame mo`nost da raspravame za ovaa mnogu va`na tema koja go anga`ira misleweto na stru-nite lica i e od posebno znaewe ne samo za ekonomskite analizi, tuku i za analizite na vkupnoto `iveewe na naseleni eto.

Dr`avniot zavod za statistika i drugite u-esnici vo statisti-kiot sistem na Republika Makedonija preku Petgodi {nata programa za statisti-ki istra`uvawa od interes na zemjata sproveduvaat pove}e od 250 istra`uvawa od razli-ni oblasti, podgotveni spored metodologite, standardite i preporakite na Statistika-kata komisija na Obednetite naci, Statistika-kata sl`uba na Evropskata unija- Eurostat, Mejunarodnata organizacija na trudot, Mejunarodnata organizacija za ekonomska sorabotka i drugi relevantni institucii. Sekako, pri utvrduvaweto na metodolo{kite osnovi na istra`uvawata se po-ituvaat i nacionalnite specifi-nosti vo oddelni oblasti.

Podgotovkite za vleguvawe vo EU predizvika potreba Dr`avniot zavod za statistika vo poslednite 10 godini mnogu intenzivno da gi organizira i harmonizira istra`uvawata vo soglasnost so zaedni-ki te standardi na EU i vrza osnova na toa da razviva posebna sorabotka so Eurostat. Vo taa nasoka, mnogu od istra`uvawata so tekot na vremeto se dopolnuvaa ili menuvaa, a vo del od istra`uvawata vo tek e implementiraweto na novi standardi i preporaki.

Do krajot na 2007 godina treba da se podgotvi i donese Petgodi {nata programa za statisti-ki istra`uvawa od interes na zemjata za periodot 2008-2012. So nea se o-ekuva da se predvidat i koncipiraat istra`uvawata vo soglasnost so preporakite i direktivite na Evropskata unija so {to statisti-ki te podatoci na Republika Makedonija, podgotveni spored zaedni-ki te standardi, }e stanat del od statisti-kiot fond na podatoci na Evropskata unija, a za korisnicite dobar instrument za sporedba i analiza. Ovoj proces na po-ituvawe na mejunarodnite standardi se odnesuva i na mereweto na inflacijata {to e predmet na diskusija na dene{niot simpozium. Tokmu zatoa, osvrnuvaj}i se na temata za inflacijata, bi sakala da dadam i kus osvrt na razvojt na statistikata na ceni te vo Dr`avniot zavod za statistika.

Statistikata na ceni te mo`e da se smeta za edna od "najstari te statistiki". Vo taa statistika se sodr`ani teoretskite statisti-ki metodi za presmetka na indeksi te i na agregatni te indeksi, no i mnogu od mejunarodnite preporaki vo vrska so standardiziraweto na postapkite za sobirawe i presmetka na ceni te. Vo statistikite na ceni te se po-ituvaat i defini rante principia za identifikuvawe i klasificirawe na stokite i uslugite {to ja so-inuvaat sodr`inata na indeksot na ceni te. Toa e od pri-ina {to promenata na ceni te e mnogu va`en indikator za sledewe na promeni te vo ekonomijata i realnoto prika`uvawe na makroekonomskite agregati.

Spomnav deka statistikite na ceni te se od najstari te statistiki, a toa go potvrduva i faktot deka publikuvani podatoci za ceni te na malo za Republika Makedonija postojat od 1917 godina (Sojuzen zavod za statistika). Od 1950 godina, od koga postojat podatoci te oddelno za Republika Makedonija,

se započnati aktivnosti za presmetka na agregatni ot indeks na cenite na malo i ako, vo toj period, najgolem broj na cenise regulirani od državata, osven cenite na zemjodelski te proizvodi. Vo sedumdesetti te godini od 20 vek se zabeleni najgolem broj na aktivnosti za presmetka na cenite za oddelni sektori na ekonomijata (ceni na gradeweto, ceni na inputite vo zemjodelstvoto, ceni na proizvoditelite, ceni na izvoznite proizvodi, ceni na golemo, ceni na zdravstvenite usluge, ceni na usluge te vo ugostitelstvoto i sl.) za to bea razviene mozne uspešni metodologije koi bea meunarodno izdržani od aspekt na primenite metode i tehnikite za presmetka. Po toj period, osobeno vni mane se posvetuvali na razvojot na metodologijata za indeksot na cenite na malo i za voveduvawe na indeksot na trošocite na životot kako indeksi so koi najsoodvetno se izrazuva potrošuvakata na domašninstvata. Izvor na podatocite za ponderite za cenite na malo e prometot vo trgovijata na malo i administrativnite, odnosno kvantitativnite podatoci za usluge te kaj cenite na malo. Za indeksot na trošocite na život ponderite se opredeluvaa vrz osnova na podatocite od Anketata za potrošuvakata na domašninstvata.

Od početokot na 1990 godina, Državni ot zavod za statistika svoje aktivnosti gi nasovuva kon pobrzo implementirawe na regulativite i preporakite so koi se definiiraat metodološki te osnovi za indexte na potrošuvakite ceni (CPI) i za presmetka na indeksot spored Klasi fikacijata COI COP, t.e. Klasi fikacija na potrošuvakata spored potrebite na domašninstvata. Vo Državni ot zavod za statistika vo tek se aktivnosti za voveduvawe na postapkite i metodite za presmetka na Harmonizirani ot indeks na cenite (HICP).

Unapreduvaweto na metodologijite za drugi te vidovi na indexte del od idnite planovi za pobruvawe na statistikite na cenite. Vo drugi te oblasti se pravat napori za izgradba na soodvetni indexti na cenite na energenti, cenite na izvozot i na uvozot i dr.

1. Indexte na cenite, merka za promena na cenite za određen vremenski period

Promenata ili rastot na cenite e vo centarot na vni manieto na ekonomskata teorija, a osobeno kako element na analiza na ekonomskite ciklusi i kako del na monetarnata i fiskalnata politika, a osobeno vo vrska so vljanieto na cenite vrz porastot na ekonomijata. Naporedno so razvojot na analizata na ekonomijata, razvi vane se i teoretskite metode za presmetka na agregatni te indexti i osobeno izgradbata na metodologijata so koja se sozdavaat sporedlivi podatoci za dvi eweto na cenite me u zemjite.

Meunarodnata organizacija na trudot zazema posebno mesto vo razvojot na edinstveni metodologije i preporaki za presmetka na indeksot na cenite, trošocite na životot, odnosno indeksot na potrošuvakite ceni. Evropskata unija, slededji ja spogodbata od Mastriht, go koncipira Harmonizirani ot indeks kako indeks na potrošuvakite ceni, kako merka za generalnoto ni vo na cenite vo Evropskata unija

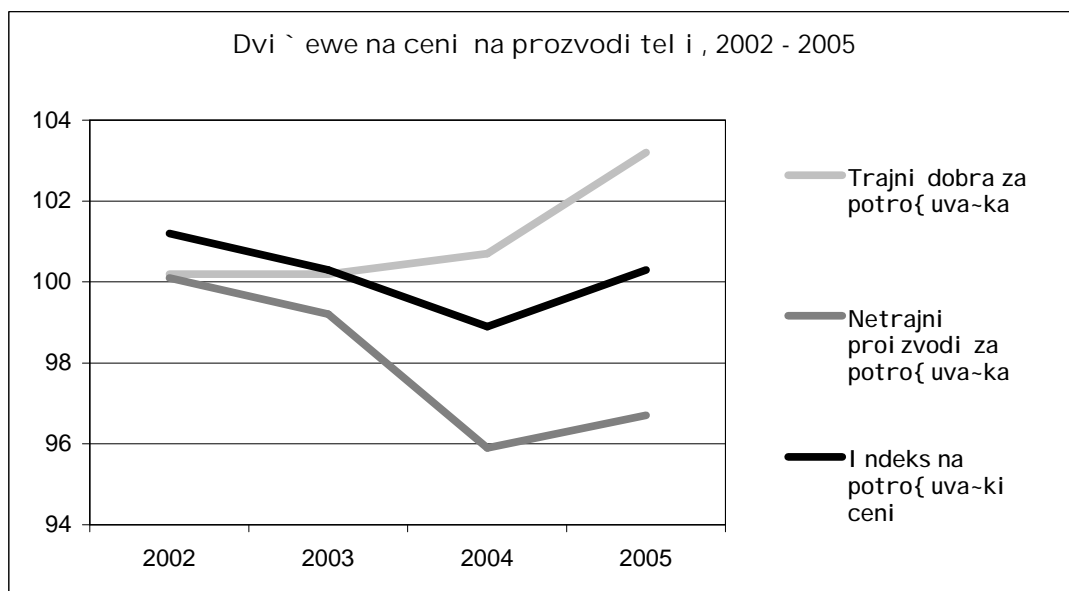
Indeksot na potrošuvakite ceni, vo osnova, se razlikuva od indeksot na trošocite na životot poradi toa što vo indeksot za sledewe na trošocite na životot se izbiraa identični proizvodi što me u dva perioda za sporedba go odrazuvaat postojani ot standard na život.

Indexte na potrošuvakite ceni i harmonizirani ot indeks gi merat promenite na cenite na proizvodite na finalnata monetarna potrošuvakata na domašninstvata.

Za najsoodveten indeks za obezbeduvawe na sporedba na ceni te, spored preporaki te na ILO i spored preporaki te za presmetka na harmonizirani ot indeks na Evropskata unija, e Lasperoviot agregaten indeks zatoa { to so nego se ovozmo`uva sledewe na promenata na prose-nite ceni vo dva razli-ni perioda pri nepromeneta koli-i na na kupeni stoki. Vo Dr`avni ot zavod za stati sti ka ova a preporaka e impl ementi rana.

1.1. Def i ni rawe na ceni - mal oproda` ni ceni

Cenata na malo, vo svojata so dr`ina, gi ima elementite na proizvodstvoto, danocite i taksite, mar`ata na trgovskite kanali i transportnata mar`a. So takva so dr`ina cenata e izlo`ena na priti sokot na proizvodni te faktori, visinata na mar`ite i na visinata na danocite. I str`uvaweto na strukturata na maloproda`nite ceni vo Republi ka Makedoni ja vo peri odot 2003-2004 godi na poka`uva deka proizvodni te ceni u-estvuvaat so okol u 60 -70 % vo mal oproda`nata cena vo zavi snost od grupata na proi zvodi. Spored toa, dvi `eweto na mal oproda`ni te ceni e vo najgol ema zavi snost od ceni te na proi zvodi tel i te.

I zvor: Dr`aven zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja

Vrz visinata na doma{ni te maloproda`ni ceni vlijanie, isto taka, i maat uvozni te ceni (uvozni te proi zvodi za final na potro{uva-ka na doma}i nstvata u-estvuvaat so 15-20% vo vkupnata final na potro{uva-ka, a spored podatocite za uvozot, u-estvoto na proizvodite za {iroka potro{uva-ka vo vkupni ot uvoz na Republ i ka Makedoni ja iznesuva 25% vo 2004, odnosno 2005 godi na). Osobeno zna-ajno vlijanie na maloproda`ni te ceni i maat uvozni te ceni na prehranbeni te proi zvodi so u-estvo od 37%-40% vo final nata potro{uva-ka, uredi te i ma{ini te okol u 90%, proi zvodi te od guma i plasti -ni masi okol u 70%, soobra}ajni te sredstva 96%, mebel ot okol u 60%, radi o i tel ekomuni kaci skata oprema okol u 90%).¹

Od druga strana, vo ceni te {to go so-i nuvaat indeksot na ceni te na tro{ocite na `ivot vo Republi ka Makedoni ja gol ema ul oga i maat t.n. kontrolirani ili regulirani ceni kako {to e strujata, vodata i drugi proi zvodi.

¹ I zvor: anal i ti -ki tabel i za ponudata i upotrebata za 2000, DZS

Vo strukturata na ceni te na indeksot na tro{oci te na `ivotot uloga imaati t.n. monopol ski ceni, tel ekomunikac i te, `el ezni cata, po{tata i drugi i ako tie mo`at da se sporeduvaat i kako kontrol irani ceni ili kako subvenci oni rani ceni.

Poradi promena na strukturata na pazarot i sé pogol emoto pri sustvo na stranski proizvodi na doma{ni ot pazar, vo posl edni te godi ni pri suten e t.n. "ki neski efekt", odnosno vlijanie na ceni te na proizvodi te so ponizok kvalitet so iskl u-itel no niski ceni ili damping ceni te za odredeni proizvodi. Bi dej}i tie zazemaat pogol emo mesto vo prometot vo zemjata i vo potro{uva-kata na doma}i nstvata, potrebna e pogol ema metodol o{ka pretpazlivost pri konstrui raweto na ponderac i oni te koeficienti po proizvodi {to ja odrazuvaat strukturata na tro{oci te na doma}i nstvata.

Kaj ceni te na usl ugi te na doma{ni ot pazar pri sutni se, isto taka, i drugi vlij anija. ^esto, vo tie ceni na usl ugi vlij anie ima "dogovornata komponenta" ili te{ko merl i va komponenta koja zavi si od mnogu faktori {to se pomal ku sporedl i vi ili merl i vi (na primer, dali transportnata mar`a e vkl u-ena vo cenata na proizvodot ili ne, dali se raboti za popravki na odreden model na proizvod ili dali ima ovl asten servi s za odredena usl uga i sl.).

Vo Programata za me|unardna sporedba - Programa za paritet na kupovната mo}, organizirana od strana na Eurostat i OECD, podgotveni se mnogu stru~ni i teoretski upatstva so cel da se identi fikuva strukturata na ceni te vkl u-uvaj}i parametri za markite na proizvodi te, analiza na t.n. sopstveni marki na prodavnicata i nivno klasif icirawe vo posoodvetni homogeni grupi na proizvodi so cel da se dobij at porelevantni ceni za proizvodi te, a istovremeno i da se obezbedi me|unardna sporedl i vost na ceni te {to slu`at za presmetka na kupovната sila na valuti te. Dr`avni ot zavod za statistika e vkl u-en vo ova a programa i, sekako, iskustvata od tamu i maat pozi ti vno vlij anie vrz metodol o{ki te podobruvawa vo statisti ki te na ceni te.

Vo vrednosta na ceni te vlij anie i maat t.n. "sezonski proizvodi" ~ija cenadi rektno e povrzana so ponudata na stoki vo odreden peri od na godi nata {to rezul tira so vlij anie na prose-nata cena i t.n. "namaleni ceni" ili di skontni ceni.

Vo strukturata na ceni te zna-ajna e t.n. "tarifs" cena za usl uga za razl i-en peri od {to ja menuva vi si nata na cenata, a dil ema prestavuva i mereweto na vi si nata na cenata na nekoja usl uga {to gra|ani te ja pl a}aat, no ne e povrzana di rektno so cenata na odredena usl uga. Takov e pri merot so cenata {to ja pl a}a gra|ani not za komerci jal en prevoz do odredena desti naci ja {to se sostoi od cenata za prevozot i cenata na usl ugata na avtobuskata stanica. I ako vo smetkovodstvena smisla i vo smisla na distri bucija na prometot prepoznatl i vo e deka se raboti za dva subjekti {to ja pru`aat taa usl uga, od aspekt na gra|ani not taa cenagi i zrazuva transportni te usl ugi.

Metodol o{ki, vo statisti ~koto sledewe na ceni te poseben probl em pretstavuva i zrazuvaweto na ceni te na proizvodi te i usl ugi te so nepazarna vrednost - usl ugi te od vl adata za obrazovani e i zdravstvo i ceni te za usl ugi te {to se adaptiraat za usl ovi te na statisti ~ko merewe kako {to se na pri mer ceni te na renti te.

I zrazuvaweto na ~ista cena, isto taka, e metodol o{ki probl em vo statisti kata. I meno, vo del od ceni te, vo momentot na kupuvaweto se vkl u-eni i tro{oci te za kamata ("pl ateno vo vreme na nabavkata"). Toa e posebno metodol o{ko pra{awe. Mnogu ~esto, konceptot na vrednuvawe ne ovozmo`uva da se raspoznae del ot za vi sti nski pl atenata cena za proizvodot od del ot za

kamata za toj proizvod { to ima implikacii pri presmetkata na distribucijata na autputite i inputite vo sektori te na ekonomijata.

So cenite se povrzani pove}e fenomeni { to se rezultat na globalizacijata na pazarite, na navikite na potro{uva~ite, na~inite na prodaba na proizvodi te i osobeno na voveduvaweto na novi proizvodi ili luksuzni proizvodi i uslugi ili t.n. vrzani uslugi koga vo edna definirana cena vleguvaat neкои uslugi ili za cenata se vrzuva i drug proizvod. Vo poslednite godini, posebni diskusii se vodat za izrazuvawe na cenite na kompjuterskite uslugi i opremata { to pretstavuva gol emastavka vo izdatocite na doma}instvata. Metodolo{ki interes predizvikuva i vlijanieto na elektronskata trgovija kako poseben oblik na prodaba na stoki i uslugi.

Vo Dr`avniot zavod za statistika se posvetuva posebno vnimanie na reprezentativnosta na cenite kako del od standardnite metodolo{ki preporaki so cel tie da gi odrazuvaat najgol emite prodabi ili izdvojuvaweto na posebno luksuznite proizvodi.

1.2. Ponderacioni koeficienti

Ponderacionite koeficienti se mnogu va`na komponenta za presmetkana i indeksot. Od kvalititetot na podatocite za podgotvuvawe na ponderacionite koeficienti mnogu zavisi i kvalititetot na indeksot. So upotrebata na Lasperovata formula za presmetkana indeksot, ponderot ja odrazuva nepromenetata kol i~ina ili vrednosta na potro{uva~kata i denti~na so taa od prethodniot period za sporedba. Pripodobuvaweto na bazniot period so promenata na cenite vo tekot na godinata pri veri`nite indeksi ovozmo`uva sporedbeni ot period da se pribli`uva kon datumite koga se pravat generalnite revizii na ponderite, a toa e voobi~aeno sekojapetta godina.

Pokraj navedenite dve komponenti za presmetkana indeksot, }e navedeme i nekolku principii { to se mnogu va`ni za kvalititetot na indeksot, a toa se:

- Izvori na podatocite za cenii

Statistikata praksa na pogol em broj zemji e cenite da se sledat preku direktno snimawe na terenot - javni cenii ili objaveni cenii. Taa faza, se~ini, go sledi najmnogu razvojot na pazarot i statistiki ne mo`e da pretstavuva problem osobeno { to sega, pri uslovi na zgol emuvawe na zakonskite regulativii za transparentnost, informacii te za cenite se dostapni. Izborot na proizvodi te i prodavnicite vo Republika Makedonija e soodveten na rasporedot na prodani te mesta vo prostorot i sekoga{ se vodi gri`a toj da ja odrazuva realnosta.

Kako del od dni te metodolo{ki aktivnosti vo oblasta na cenite se i razmisluvawata za vkl u~uvawe na prodabi te na proizvodi so katalog i kupuvaweto na proizvodi preku internet.

Vo uslovi koga postoji i prodaba na neregularen pazar kade { to proizvodi te ne mo`at da se kl asificiraat spored soodvetna specifikacija, a u~estvoto na tie pazari vo potro{uva~kata na doma}instvata e zna~ajno, se postavuva metodolo{ka dilema dali tie treba da se vkl u~at vo indeksot na cenite. I ako se mo`ni pove}e re{enija, sekoga{ metodolo{ki se trgnuva od osnovnite principii vo statistikata, a toa e da se sporeduvaat isti kategorii, vo slu~ajot, cenii so ednakva struktura.

- Optimalen broj na proizvodi

Vo statistiki te krugovi se vodi mnogu diskusija za toa koje mo`niot i najdobar broj na proizvodi {to}e bide vklufen vo indeksot na ceni te i }e pretstavuva najdobro re{eni e. Statistiki, mnogu e va`no da se ima dovolen broj na proizvodi - kvota na ceni i dovolen broj na ceni po proizvod za da mo`e cenata da bide reprezentativna i glavnite grupi da bidat dobro pretstaveni. Vo Programata za evropska sporedba, na primer, definiran e minimalniot broj na stavki vo edna grupa, no i minimum ceni po proizvod. Pogolmiot broj na ceni dava pogolema mo`nost za dobro uprose~uvawe, no analizi te poka`uvaat deka variraweto vo prose~nite ceni geografski nema mnogu zna~ajno vlijani e.

Dr`avniot zavod za statistika, na mese~no nivo, gi presmetuva agregatni te indeksi na ceni te na proizvoditelite so 548 izbrani proizvodi, indekstot na ceni te na malo so 586 proizvodi, indekstot na potro{uva~kite ceni so okolu 565 proizvodi. Brojot na proizvodi te vo oddelni zemji varira i e odraz na raspolo`livosta na proizvodite na pazarot i kvalitetot na informacii te so koi se raspolaga za prodabi te na proizvodi te po vodi.

- Opis na proizvodot

Za prose~nite ceni {to slu`at za presmetka na indeksot, sporedlivosta na proizvodite e mnogu va`en element. Tie treba da se opi{ani so najsoodvetni parametri so cel da se ima sporedlivost vo prostorot. Toa nacionalniot indeks e poednostavno so oglede deka markite, na~inot na pakuvawe i karakteristiki te na proizvodite se prili~no homogeni i prepoznatli vi na nivo na zemjata.

- Homogenizacija na ceni te vo grupi - klasifikacija

Vo odnos na klasifikacijata na proizvodite, statistikata praksa e navidno ni vo. I ako naviki te na potro{uva~kata i promenata na proizvodi te se mnogu menlivi, statistiki te klasifikacii ovozmo`uvaat homogenizacija {to ovozmo`uva proizvodite da se grupiraat soodvetno so cel da se dobie soodveten statistiki izraz na sekoj beleg. Del od kriteriumite za klasificirawe se: celta na upotrebata na proizvodot, vrednosta na proizvodot kaj sredstvata za investicii i, mnogu ~esto, prete`nosta na upotrebata. Nekoi dilemi vo taa nasoka se mo`ni. Na primer, koristeweto na ist telefon za privatni i za celinabiznosit. Toa razgranuvawe e sekoga{teoretski mo`no koga, na primer, se soo~uvaat informacii te od ponuduva~ot na uslugata ili prodava~ot, od edna strana, i iskazot na doma}instvata. Postojanite napori vo Dr`avniot zavod se naso~eni kon obezbeduvawe dopolnitelni informacii i podatoci so {to e namalen rizikot za pogolmi vlijani e na promeni te na vidot na uslugite vrz proporcii te na ponderacii te koeficienti.

2. Indeksot na potro{ uva-ki te ceni - merka za i nfl aci jata

Analizata na promenata na ceni te e centralna to-ka za analiza na makroekonomskata sostojba na zemjata. Vo uslovi na pogolimi promeni vo ekonomijata, osobeno e zna-ajno da se sledi kondicijata na potro{ uva-kata na naselenieto kako najgolem del od BDP, a osobeno e va`no sledeweto na realnata kupovna kondicija duri i pri uslovi na porast na prihode na doma}instvata, odnosno pri porast na plati te. Zatoa, i naj-esto, indeksot na ceni te na potro{ uva-kata se koristi i za usoglasuvawe na penzi i te i drugi te primawa vo zemjite. So cel da ne se sozdade hiperprodukcija na odredeni proizvodi vo proizvodstvoto ili vo prometot vo zemjite kade { to drugi te agregati (na primer, izvozot) u-estvuvaat so pomal obem, indeksot na potro{ uva-ki te ceni e dobar indikator za sledewe na kupovnata mo} na naselenieto. Vo sega{ni te pazarni uslovi vo Republika Makedonija, za o-ekuvawe e deka ceni te na proizvodi te ne go izrazuvaat i realni ot izdatok na naselenieto za soodveten kvalitet na proizvodi. No, i vo vakvi uslovi, indeksot na potro{ uva-ki te ceni, od metodolo{ki aspekt, e sosema korekten.

Indeksot na potro{ uva-ki te ceni se smeta za edna od merkite na inflacijata bidej}i, voobi-aeno, finalnata potro{ uva-ka pretstavuva pove}e od 60% od ekonomskata vrednost na BDP vo zemjite vo Evropskata unija (so tendencija na namaluvawe).

U-estvo na finalnata potro{ uva-ka na doma}instvata vo BDP vkl u-uvaj}i gi i neprof i tni te i nsti tuci i koi i m sl u` at na doma}instvata(NPI SD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Republika Makedonija	74.4	70.0	77.1	76.3	78.8	77.7
EU zona	57.3	57.3	57.2	57.3	57.1	57.2
Romani ja	70.1	70	69	66	67.8	68.7
Bugari ja	69.2	69.5	68.8	68.8	68.1	69.4

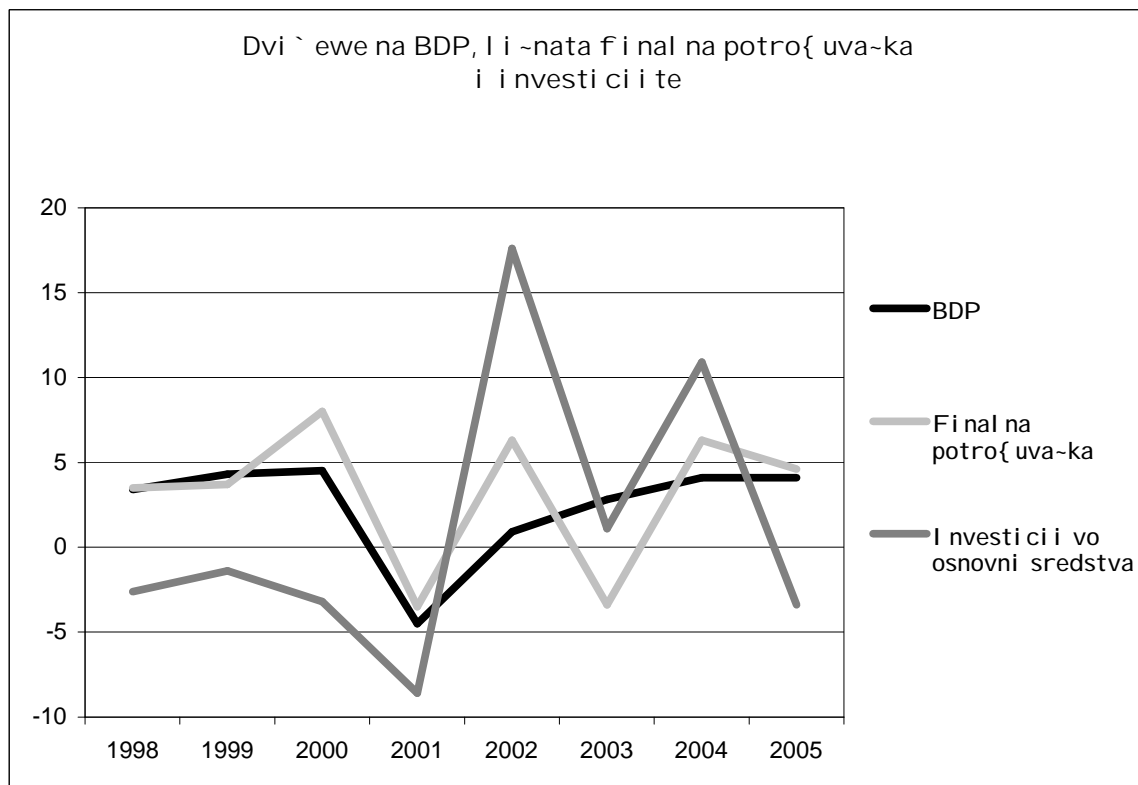
Strukturata na finalnata potro{ uva-ka na doma}instvata vo Republika Makedonija, analizirana spored strukturata na BDP, mo`e da se oceni kako nepovolna. Kako primer e zemena 2003 godi na koga od vkupnata potro{ uva-ka, za hrana bile potro{ eni 33.3 %, 6.3% za obl eka, 4% za mebel i aparati za doma}instvoto, za usl ugi 46.4% , za usl ugi vkl u-uvaj}i gi i usl ugi te od VI adata i imputirani te renti 8.5%, za avtomobili 2.2%. U-estvoto na proizvodi te od sopstveno proizvodstvo vo vkupnata finalna potro{ uva-ka i znesuva okol u 5%.

VI o` uvaweto na doma}instvata vo osnovni sredstva, glavno vozila, ma{ i ni i vo grade` ni strukturi, se dvi ` i od 29.05 % od vkupni te i nvesti ci i vo zemjata vo 2002, 32.1% vo 2003 godi na i 36.5% vo 2004 godi na.

Dvi`ewe na vrednosti te na komponenti te na BDP vo Republ i ka Makedoni ja, veri`ni stapki (f i nal na potro{ uva-ka spored rashodni te komponenti na BDP, naci onal ni smetki)

	BDP	F i nal na potro{ uva-ka ²	I nvesti ci i vo osnovni sredstva
1998	3.4	3.5	-2.6
1999	4.3	3.7	-1.4
2000	4.5	8	-3.2
2001	-4.5	-3.5	-8.6
2002	0.9	6.3	17.6
2003	2.8	-3.4	1.1
2004	4.1	6.3	10.9
2005	4.1	4.6	-3.4

I zvor: Dr`aven zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja

I zvor: Dr`aven zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja

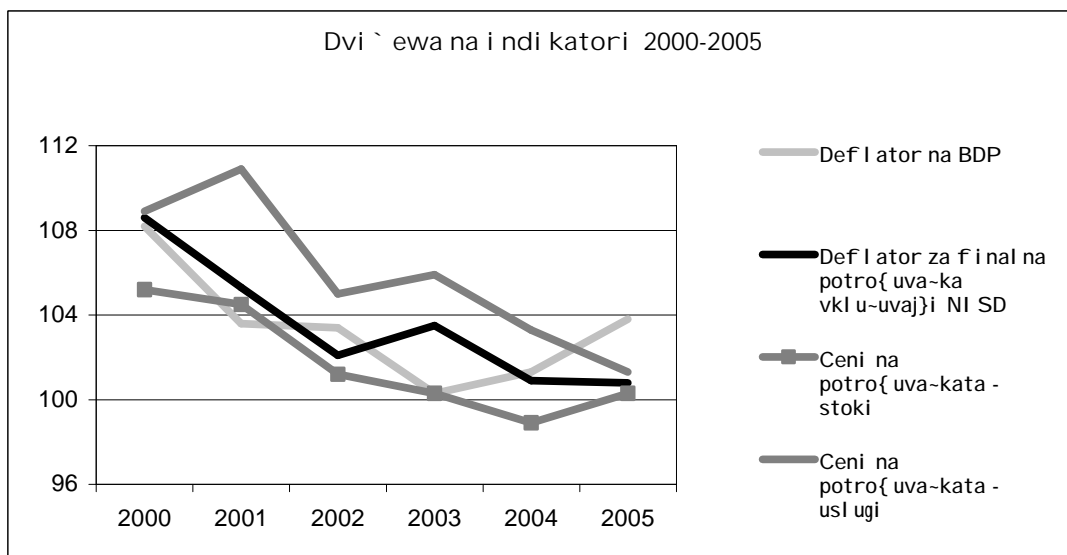
² Vo f i nal nata potro{ uva-ka e vkl u-ena i f i nal nata javna potro{ uva-ka

3. Deflatorite kako cenovni indeksi

Vo po{iroka smisla, deflatorot na BDP, pokraj cene za finalna potro{uva-ka i cene za investici onite dobra, gi so dr` i i cene za izvozot i za uvozot na stoki i na uslugi. Vo vrednosta na finalna potro{uva-ka, pri presmetkata na BDP, se vkl u-eni i vrednosta na potro{uva-kata od sopstveno proizvodstvo soodvetno na konceptot na bruto-autput spored Sistemot na nacionalni smetki i vrednosta na sredstvata vo natura, nezavisno od kade se dobi eni, kako i delovi za bankarski te uslugi i direktno mereni, lotarijata - neto-princip i osiguruvaweto na neto-princip kako i delot na uslugite od Vladata nabaveni od strana na naseleni eto vkl u-uvaj}i gi i neprof i tni te organizaci i.

Vo presmetkata na potro{uva-kata vo rashodnata strana na BDP se pravat i dopolnitelni prilagoduva vo smisla na balansirawe na bruto-vrednosta na oddelni sektori so potro{uva-kata, t.n. inputirana potro{uva-ka, kako { to se inputirane renti.

Toj koncept, vo osnova, ja pravi razlikata me|u finalna potro{uva-ka i monetarnata finalna potro{uva-ka za koja najsoodveten e indeksot na potro{uva-ki te ceni.

I zvor: Dr`aven zavod za statistika na Republika Makedonija

Za da bide presmetkata na finalna potro{uva-ka na doma}i nstvata realno prika`ana vo presmetkite na BDP, pretpostavka e deka vo vrednosta na podatocite za potro{uva-kata na doma}i nstvata od Anketata za potro{uva-kata na doma}i nstvata se vkl u-eni i potro{uva-kata na kol ektivni te doma}i nstva i regularnata demograf ska promena na naseleni eto.

Spored navedenoto, voo-livi se razlikite vo pokrivaweto na oddelnite stavki vo indeksot na potro{uva-ki te ceni i strukturata na finalna potro{uva-ka na doma}i nstvata { to e vo soglasnost so konceptot na indeksot na potro{uva-ki te ceni. Procesot na deflaci onirawe na BDP na mnogu ni skoni vo oddelni kategorii kako, na primer, za inputirane renti i koristeweto na drugite indikatori za fizi-kiot obem, ovozmo`uva konzistentnost na podatocite. Na toj na-in, na op{toto ni vo na finalna potro{uva-ka, upotrebata na indeksot na potro{uva-ki te ceni e soodvetna i gi i zrazuva realni te promeni na finalna potro{uva-ka.

So oglede deka indeksi te se podgotvuvaaat na mese-no ni vo, prose-nata godi { na stapka na promena ovozmo`uva i ndikatori te za deflaci oni rawe da ja odrazuvaat prose-nata godi { na promena na BDP.

Zakl u-oci

Aktivnosti te za unapreduvawe na metodi te i si stemi te za presmetka na indeksot na potro{uva-ki te ceni vo Dr`avni ot zavod za statistika se del od vi soko pri ori tetni te aktivnosti . Vo ovi e aktivnosti se vbrojuvaat :

- podobruvawe na kval i tetot na podatoci te od Anketata za potro{uva-kata na doma}i nstvata preku voveduvawe na dnevnic i kako metod na pribi rawe na podatoci te od doma}i nstvata;

- harmonizirawe na Anketata za potro{uva-kata na doma}i nstvata so evropski te standardi ;

- na metodol o{ki plan posebno vni mani e se posvetuva na harmoniziraweto na strukturata na doma{ni ot indeks na potro{uva-ki ceni so preporaki te na Eurostat i regul ati vi te na EU;

- za da se postigne metodol o{ka konzistentnost i sporedl i vost na indeksot na potro{uva-ki te ceni na Republ ika Makedonija so zemji te--lenki na Evropskata unija, Dr`avni ot zavod za statistika gi i ntenzivi ra aktivnosti te za otpo-nuvawe na soodvetni te postapki za presmetuvawe na Harmonizirani ot indeks na potro{uva-ki te ceni .

-